

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kaasuste kogumik on mõeldud väärteomenetluse kursuse jaoks eelkõige politsei eriala üliõpilastele. Kaasused puudutavad põhiliselt menetlusõiguse probleeme. Kaasuste koostamisel on kasutatud kohtuvälise menetluse ja kohtute praktikat. Autor tänab Sisekaitseakadeemia karistus- ja menetlusõiguse õppetooli juhatajat Tristan Ploomi.

Evelin Pajula

VÄÄRTEOMENETLUS

Kaasused

© Autoriõigused Evelin Pajula ja Sisekaitseakadeemia, 2006

Tallinn 2006

Sisekaitseakadeemia
Kase 61 12012 Tallinn
märts 2006

Sisukord

Väärteomenetluse põhimõtted.....	2
Väärteomenetluse subjektid	3
Väärteomenetluse alustamine ja lõpetamine	4
Menetlust tagavad toimingud ja sunnivahendid.....	5
Kohtuvälise menetluse liigid.....	9
Kohtu- ja kaebemenetlus.....	13

Väärteomenetluse põhimõtted

Kaasus nr 1

Toimub liiklusõnnetus, kus keegi vigastada ei saa. Politseipatrull teeb kohapeal kindlaks, et liiklusõnnetuse põhjustas ilmsete joobetunnustega Eestis oleva X riigi suursaatkonna suursaadiku poeg Y, kes omab selle kohta vastavat dokumenti.

- *Kuidas peaks Y suhtes käituma (isikusamasuse tuvastamine, teatamine)?*
- *Kas Y suhtes saab teostada menetlustoiminguid?*
- *Kui Y avaldab soovi lahkuda sündmuskohalt, kas teda saab kinni hoida?*

Kaasus nr 2

A ületab kiirust Lääne-Virumaal, Väike-Maarja vallas. Menetleja koostab kohapeal väärteoprotokoll. Hiljem saab A teada, et väärteoasja menetleb edasi Ida Politseiprefektuur, Jõhvis, kus väljastatakse A-le otsus rahatrahvi kohta. Selles on märgitud, et otsust võib edasi kaevata Ida-Viru Maakohtusse. A leiab, et sellega on rikutud tema õigusi, kuna väärteoasja ei menetletud teo toimepanemise koha järgi.

- *Kas menetleja rikkus menetlusnorme?*
- *Kas kohus peaks rahuldama A kaebuse?*

Väärteomenetluse subjektid

Kaasus nr 3

17.12.2005 pöördub politseisse kodanik B, kes teatab, et 2004. aasta juulis on Tobu 73 kinnistu omanik T omavoliliselt ja sihilikult kõrvaldanud Vikati 30 maa-ala tähistanud piiripunktid ning sulgenud võõrandatud maa-ala taraga. Konstaabel leiab, et tegemist on KarS § 371 tunnustel teoga ja kuulab B tunnistajana üle. Avaldus oli juba varem valmis kirjutatud.

- *Kelle pädevusse kuulub antud väärteokoosseisu menetlemine?*
- *Kas menetlustoimingu teostamine oli seaduslik?*
- *Milline peaks olema menetleja edasine tegevus?*

Kaasus nr 4

Kohtuvälise menetleja ametnik unustas esitada menetlusalusele isikule menetlustoiminguid tehes oma pädevust tõendavat tunnistust. Ametnik kandis mõlemal korral vormiriietust. Menetlusalune isik menetlustoimingute ajal ei nõudnud tunnistuse esitamist, vaid märkis ära vastava asjaolu esinemise kaebuses kohtule, mille esitas kohtuvälise menetleja otsuse peale.

- *Kas ametniku poolt teostatud menetlustoimingud on õigustühised?*

Kaasus nr 5

Politseiametnik peab kinni J, kes sõiduauto roolis olles korduvalt eirab peatumismärkuandeid. Politseinik selgitab J-le, millise väärteo on ta toime pannud ning tutvustab õigusi ja kohustusi. J soovib, et kutsutakse kohale tema advokaat S. Kuna S on hõivatud muude tööülesannetega, ilmub samast advokaadibüroost kohale advokaat A. J aga teda endale esindajaks ei soovi ning leiab, et kui S kohale ilmuda ei saa, on tema kaitseõigust rikutud.

- *Kui teostatakse kohapeal menetlustoiminguid J-i suhtes, kas siis rikutakse tema kaitseõigust?*

Kaasus nr 6

Menetlusalune isik Kati ilmub kirjaliku kutse alusel menetleja juurde ülekuulamisele. Menetleja tutvustab K-le tema õigusi ja kohustusi. K teatab, et soovib endale kaitsjat järgmise menetlustoimingu juurde. Menetleja palub K-l kaitsjaga koheselt ühendust võtta. K teatab, et kaitsja on tema sõber, kes lõpetas Sisekaitseakadeemia uurimise eriala 2003. aastal ning töötab politseiametnikuna. Menetleja palub K-l esitada vastav taotlus kirjalikult. K teeb seda.

- *Kuidas peaks menetleja lahendama K taotluse?*
- *Kas menetleja saab koheselt jätkata menetlustoimingute läbiviimist?*

Kaasus nr 7

16-aastane A paneb toime väärteo. Menetleja koostab A-le väärteoprotokoll. Mõne päeva pärast saabub menetleja juurde A lapsevanem, kes soovib toimikuga tutvuda.

- *Kas lapsevanemal on õigus toimikuga tutvumiseks?*
- *Kas lapsevanem saab A eest vastulause esitada?*

Kaasus nr 8

Kohtuvälise menetleja saadab väärteoasja maakohtusse asja arutamiseks. Kohtuvälise menetleja ametnik mõistab, et väärteoasja süüdimõistva otsuse jõudmiseks, vajaks ta juriidilist abi kohtuistungil.

- *Kas kohtuvälise menetleja saab lepingu alusel võtta endale esindaja (kasvõi advokaadi näol) maakohtusse?*

Väärteomenetluse alustamine ja lõpetamine

Kaasus nr 9

23.12.2005 helistab perekond A öösel kell kaks politseisse ja teatab, et nende öörahu häiritakse kõrvalkorterist nr 2. Kohale saabub politseipatrull, kes koputab korteri nr 2 uksele, kuid ust ei avata. Seejärel pöörduakse perekond A poole, küsides, millisel viisil on nende öörahu häiritud. Perekond A teatab, et korterist nr 2 kostub vali muusika juba kella 00.00 alates. Politseipatrull ei tuvasta koridoris valju muusika mängimist ja nad lahkuvad.

Järgmine päev esitab perekond A politseisse avalduse öörahu häirimise kohta korter nr 2 poolt ja palub isikud vastutusele võtta. 20 päeva pärast saadab konstaabel kirja, milles teatab, et seoses väljakutsega öörahu häirimise kohta, on tuvastatud järgmist: korter 2 elanikega on vesteldud ning vastav aadress võetakse politsei järelevalve alla. Ühtlasi mainitakse kirjas, et perekond A ei lubanud politseipatrulli tol öösel korterisse. Perekond A esitab kaebuse konstaabli kirja peale, kuna nemad ei ole politseipatrulli takistanud.

- *Kuidas oleks tulnud avaldusele vastata?*
- *Kas väärteomenetlust saab veel alustada?*

Kaasus nr 10

01.07.2005 lõhutakse kauplusel Kuusk ära aken. Kohapeal käib politseipatrull, kes teostab sündmuskoha vaatluse. Menetleja, kes hakkab juhtumiga tegelema, saadab 15.07.2005 ja 25.07.2005 järelepärimise kauplusele Kuusk, soovides teada saada kahjusummat. 01.09.2005 leiab menetleja, et kuna pole vastust saanud, tuleks väärteomenetlus VTMS § 30 lg 1 p 1 järgi lõpetada.

- *Mis hetkest on väärteomenetlus alustatud?*
- *Kas avaldus kahju tekitamise kohta peab olema?*
- *Kas menetlust saab VTMS § 30 lg 1 p 1 järgi lõpetada?*

Kaasus nr 11

A, kes oli 14-aastane ja B, kes oli 12-aastane loopisid öhtul pimedal ajal sõiduteele oksi, takistades sellega liiklust sõiduteel. Visatud okstest moodustus tee peale vall. Kohapeal kuulati üle tunnistajana Y.

- *Kas antud juhul saab väärteomenetlust alustada?*
- *Kas menetleja peaks väärteomenetluse lõpetama?*
- *Kas menetleja võib kohaldada VTMS § 30 sätestatud aluseid?*

Kaasus nr 12

Politseiametnik A lõpetab väärteomenetluse VTMS § 29 lg 1 p 4 alusel, kuna leiab, et teos on kuriteo tunnused. Prokurör B ei ole politseiametniku seisukohaga nõus ning tema arvates tuleks antud teo osas väärteomenetlust jätkata. A aga leiab, et seda ei ole võimalik teha, kuivõrd sama teo kohta on juba tehtud väärteomenetluse lõpetamise lahend (VTMS § 29 lg 1 p 3).

- *Kas ja mis alusel on A-l õigus?*

Kaasus nr 13

Toimub politseioperatsioon "Kõik puhuvad", mille käigus peetakse kinni sõiduk ja selle juhil A palutakse puhuda indikaatorvahendisse. A puhub ja tal tuvastatakse alkoholijoove (1,5 promilli). A soovib seejärel jooeiseisundi meditsiinilist tuvastamist. A viiaksegi arsti juurde, kes tuvastab alkoholijoobe (koostades selle kohta jooeiseisundi tuvastamise akti). Kohapeal koostatakse A-le väärteoprotokoll ja tema ütlused võetakse seletusena. Väärteoprotokoll märgitakse, et A ütlused on protokollitud eraldi. Kuna politseioperatsiooni viis läbi Julgestuspolitsei, siis edastatakse materjalid kohalikule politseiosakonnale väärteomenetluse alustamise kohta teatisena.

- *Mis hetkest on alustatud väärteomenetlus?*
- *Millal tuleks A-le tutvustada tema õigusi ja kohustusi?*

Kaasus nr 14

Menetleja lõpetab väärteoasja menetluse määrusega, kuna leiab, et teos puuduvad väärteo tunnused. Avaldaja esitab kaebuse antud määruse peale. Menetleja juht vaatab kaebuse läbi ja tühistab menetleja lõpetamise määruse täies ulatuses. Juht annab väärteoasja samale menetlejale menetlusse.

- *Kuidas toimub väärteoasja menetluse jätkamine?*
- *Kas sama menetleja võib väärteoasja edasi menetleda?*

Kaasus nr 15

Menetlusaluse isiku A suhtes koostati väärteoprotokoll. Viie päeva möödudes avastatakse, et tegemist ei ole väärteoga, vaid kuriteoga.

- *Kas menetleja peab arvestama VTMS-s sätestatud tähtaegadega väärteomenetluse lõpetamise määruse koostamisel?*
- *Kuidas toimub A teavitamine väärteomenetluse lõpetamisest?*

Kaasus nr 16

Politsei saab väljakutse. Sündmuskohale jõudes on seal ainult tunnistaja X, kes teab asjaolusid ning teda on vaja üle kuulata. Samuti on temale tekitatud varalist kahju. Väärteomenetlust alustatakse tunnistaja ülekuulamisega.

- *Kas kohtuväline menetleja rikub VTMS § 58 lg 2 nõudeid?*
- *Kas X-le tuleb teatada väärteomenetluse alustamisest?*

Menetlust tagavad toimingud ja sunnivahendid

Kaasus nr 17

A peeti 05.09.2005 Võrus baari Võnnu Lahingu Tähistamine ees kinni ja toimetati politseinike poolt Lõuna PP Võru osakonda väärteo kohta ütluste andmiseks. A kinnipidamise kohta koostati kinnipidamise protokoll, aluseks märgiti VTMS § 44 lg 1 p 3, 4.

05.09.2006 kell 23.20 paigutati A kainenemisele ning ta kuulati antud väärteo asjaolude kohta üle 06.09.2005 kell 6.30. Pärast ülekuulamist jätkati tema kinnipidamist ning A vabastati 07.09.2005 kell 11.30. A esitas Võru osakonna komissarile kaebuse tema alluvate tegevuse peale, vaidlustades enda kainenemisele paigutamise (ei olnud tehtud tema joobeekspertiisi) ja kinnipidamise (ta oleks tulnud peale ülekuulamist koheselt vabastada, kuivõrd tema suhtes teostati ülekuulamist tunnistajana, mitte menetlusaluse isikuna). A esitas kinnipidamisel oma isikut tõendavad dokumendid ja oli nõus seletusi andma.

Komissarile kirjutas seletuse kinnipidamise teostanud politseiametnik, kes väitis järgnevat: said väljakutse, et baaris Võnnu Lahingu Tähistamine määratseb keegi (karjub, sõimab teisi inimesi). Kohale jõudmise hetkel väljus baarist A, kes hakkas baarist eemalduma. Politseinikud nägid, et A-l on selged koordinatsioonihäired ning teda kahtlustati määratsemises. Seetõttu peeti ta kinni politseiseaduse § 13 p 7 alusel ja viidi politseiasutusse – alus isikute kinnipidamiseks, kes alkoholijoobe tõttu võivad ohustada teisi kodanikke ja vajaduse korral väärteoprotokoll koostamiseks. Ta paigutati kainenema ning hiljem kuulati üle. A eitas määratsemist. Et veenduda selles, kas A oli teo toime pannud, võeti 07.09.2005 selgitused baari töötajatelt (A fotot näidates) selle kohta, kas A oli teo toimepanija. Vastus oli eitav. Kuna 06.09 oli alust arvata, et A võiks väärteomenetlusest kõrvale hoida, siis jätkati tema kinnipidamist, kuni selgub tema süü. Hiljem vabastati. Kinnipidamise aluseks oli võimalus, et A hakkab menetlusest kõrvale hoidma.

- *Kas A kinnipidamine oli seaduslik?*
- *Kuidas tuleks kaebus lahendada?*

Kaasus nr 18

Isik A on sooritanud väärteo. Väärteomenetluse käigus selgub, et menetlusalune isik A viibib Tallinna vanglas, kuna tema suhtes on alustatud kuriteo toimepanemise pärast kriminaalmenetlust. Tõkendit on kohaldanud prokurör. Menetleja soovib minna vanglasse eesmärgiga teostada A suhtes menetlustoimingud.

- *Millised toimingud peab menetleja teostama enne vanglasse minekut?*
- *Kuidas menetleja tagab A-le kaitsja õiguse?*
- *Kuidas tuleks hiljem edastada A-le otsus väärteoasjas?*

Kaasus nr 19

Menetleja helistab väärteoasja raames A-le, teatades, et A peab ilmuma tunni aja pärast politseisse ülekuulamisele. Kohapeal selgub, et A kutsuti ülekuulamisele kui menetlusalune isik. A kaitsja esitab kaebuse kohtuvälise menetleja tegevuse peale, väites, et A-le ei tagatud tema kaitsjaõigust.

- *Kuidas oleks tulnud A välja kutsuda?*
- *Kas kaitsjal on õigus?*

Kaasus nr 20

A paneb toime väärteo tänaval, mida näevad politseinikud. A on ülekuulamisega nõus ning samuti vastutusele võtmise osas. Samas õues on üpriski jahe ilm ning politseinikud leiavad, et politseiosakonnas on mugavam vormistada dokumente. A ei ole nõus tulema politseiosakonda, kuid ta võetakse ikkagi kaasa ilma erivahendeid kasutamata.

- *Kas A toimetamine politseiosakonda oli seaduslik?*

Kaasus nr 21

15-aastane Mati joob tänaval alkoholi. Politseinikud näevad seda ning paluvad Matil esitada isiku tuvastamiseks dokumendi. Mati esitab õpilaspileti. Kuivõrd isikut tõendavate dokumentide seaduse § 2 lg 2 kohaselt ei kuulu õpilaspilet isikut tõendavate dokumentide hulka, otsustavad politseinikud Mati toimetada politseiosakonda, eesmärgiga koguda tõendeid Mati isiku tuvastamiseks.

- *Kas Mati kinnipidamine oli seaduslik?*
- *Millised tõendid peaksid olema kogutud isiku tuvastamise kohta?*
- *Kas Mati vanemaid tuleb sellest teavitada?*

Menetlustoimingud, tõendamine

Kaasus nr 22

01.12.2005 esines klubis Dekoltee populaarne Vene estraadilaulja. Kontserdi alguses tõusis auditoorium laudadele püsti ja hakati kaasa elama. Teatud eliitseltskond, kes istus klubi II korrusel tegid sama. Tarbiti alkoholi. Isik K hõikas kriiskaval häälel midagi lava poole, mis ei meeldinud tema kõrval seisvale isikule T. Asi lõppes üksteisele kokteili kaela kallamisega. Naised esitasid vastastikku politseile avaldused.

- *Mil viisil koguda tõendeid juhtunu kohta?*
- *KrMS kohaselt hoiatatakse isikuid valeütluste andmise eest. Kas seda tuleks kohaldada ka väärteomenetluses ja millisel põhjendusel?*

Kaasus nr 23

16-aastane Katja suitsetas ühel päeval kooli juures. Politseinik A tutvustas end ja küsis Katjalt, kas ta on 18-aastane. Katja vastas, et ei ole. Politseinik A küsis Katjalt nime ja talle vastati Marina.

Politseinik A koostas suitsetamise kohta protokoll, kuhu Katja kirjutas ütluste lahtrisse vene keeles "Kurila".

- *Milliseid tõendeid oleks tulnud koguda väärteo toimepanemise kohta?*
- *Kas on võimalik tõendusmaterjali täiendamise?*

Kaasus nr 24

Menetlejale edastatakse isiku A avaldus selle kohta, et interneti portaalis Delfi kahe artikli all asuvad kommentaarid ohutavad sotsiaalset vaenu, kuna kutsutakse üles vägivaldale seoses teatud rahvustega. Eelnevalt on tehtud kriminaalmenetluse alustamata jätmise KarS § 151 lg 2 järgi. Menetleja tuvastab, et kommentaarid võivad tõesti olla suunatud teatud rahvuse vastu ja alustab menetlust KarS § 151 järgi.

- *Kuidas tuleks tuvastada väärteod toime pannud isikud?*
- *Kuidas võiks menetleja väärteoasja menetlusega lahendini jõuda?*

Kaasus nr 25

Toimub politseioperatsioon "Kõik puhuvad", mille käigus politsei-ametnikud peatavad kinni sõiduki, mille tagaistmel asuvad kahtlased suitsuplokid ja alkohol. Politseinikud vaatavad andmebaasist järele ja selgub, et isikut on kaks aastat tagasi karistatud ebaseaduslike sigarettide ja alkoholi käitlemise eest väärteo korras.

- *Kas politseiametnikel on õigus siseneda sõidukisse?*
- *Kuidas tuleks vormistada menetluse alustamine?*
- *Milliseid menetlustoiminguid tuleks teostada, et tõendada isikute süü?*

Kaasus nr 26

Menetlusalune isik S (Eesti kodanik, vene rahvusest, kuid valdas vabalt eesti keelt) kuulati 22.03.05 üle. Ta taotles tõlgi kaasamist, väites, et ei

valda eesti keelt. Menetleja ei kaasanud tõlki, olles veendunud, et S faktiliselt valdab eesti keelt. Ülekuulamisel tunnistas S väärteo toimepanemist. S keeldub protokollile alla kirjutamast, mille järel menetleja kutsus samas osakonnas töötava teise menetleja, kes tõlkis S-le protokollile sisu ja S kirjutas protokollile alla.

Järgmisel ülekuulamisel 01.04.05 kaasas menetleja tõlgi tõlkebüroost, kelle juuresolekul andis S ütluse, mille kohaselt tema eelmisel ülekuulamisel antud ütlus oli eneserõõn (võttis süü alusetult omaks eesmärgiga päästa oma lähedast nt sõpra). (Tõlkearve 1700 kr). Menetleja lõpetas väärteomenetluse ja määras, et tõlkimise kulu peab hüvitama S, kuna tegemist oli eneserõõnaga.

- *Kas 22.03.05 toimunud ülekuulamine oli seaduslik?*
- *Kas 22.03.05 ülekuulamise protokollile saab tõendina kasutada?*
- *Kas tõlgi tasu määramine S tasuda oli seaduslik?*

Kaasus nr 27

03.07.2005 viis kohtuväline menetleja läbiotsimise, määruse 02.07.2005 nr 11 alusel, milleks oli 02.07.2005 loa andnud kohtunik H oma resolutsiooniga. Läbiotsimine toimus AS B tegevuskohas aadressil Lootsi 14, Tallinn, sest kohtuvälisel menetlejal oli küllaldaselt tõendeid, mis viitasid, et AS-i B tegevuskohas asuvad dokumendid, millest nähtus, et äriühing oli Maksu- ja Tolliametile esitanud maksudeklaratsioonides esitanud valeandmeid, mille tulemusel oli tasumisele kuuluv maksusumma väiksem maksuseaduse alusel tasumisele kuuluvast summast ning jätnud maksumaksjale tehtavatelt väljamaksetelt maksuseaduses ettenähtud maksu kinni pidamata ning oli eiranud arvestuse pidamise nõudeid. Nimetatud dokumendid omasid tähtsust väärteoasja lahendamisel.

Läbiotsimise määruse ja läbiotsimise kui toimingu peale esitati kaebus, kus väideti järgmist:

- 1) VTMS § 35 kohaselt kohtuväline menetleja võib väärteomenetluses läbi otsida oma määruse alusel, millel on resolutsioonina maa- või linnakohtuniku luba. PS § 33 sätestab, et ei tohi tungida kellegi eluruumi, valdusse ega töökohta ega neid ka läbi otsida, välja arvatud

seadusega sätestatud juhtudel ja korras avaliku korra, tervise või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks või tõe väljaselgitamiseks kriminaalmenetluses. Eeltoodust järeldub, et VTMS § 35 sätestatud õigus teostada läbiotsimisi vääртеomenetluse raames ei ole absoluutne, vaid realiseeritav ainult PS § 33 antud ammendavas loetelus nimetatud aluste esinemise korral. Vaadeldavate normide analüüsis järeldub samuti, et juhtudel, kui nimetatuid aluseid ei esine, on läbiotsimise teostamine vääртеomenetluses õigusvastane. Kaebuse esitajale teadaolevalt ei ole antud juhul tegu ühegi lubava aluse esinemisega, vaid vääртеomenetluse läbiviija tegutseb väidetavalt eesmärgil selgitada tõendamisele kuuluvaid asjaolusid maksude tasumisega seonduvas vääртеomenetluses.

2) kohustada kohtuvälisel menetlejal viivitamatult tagastama kaebuse esitajale õigusvastase läbiotsimise käigus ära võetud esemed, sealhulgas arvutid ja dokumendid.

- *Kas läbiotsimise määrus oli õigesti koostatud?*
- *Kuidas tuleks antud kaebus lahendada?*

Kaasus nr 28

Vääртеoasja raames määratakse ekspertiis ilma menetlusaluse isiku teadmata. Ekspertiisiakti kätte saades on menetleja veendunud, et menetlusalune isik on vääртеo toime pannud. Samas teostades erinevaid menetlustoiminguid (ülekuulamine, vääртеoprotokolli koostamine) menetlusaluse isikuga jätab menetleja ekspertiisimääruse ja ekspertiisiakti tutvustamata. Pärast vääртеoprotokolli koostamist soovib menetlusalune isik tutvuda materjalidega, mida talle ka võimaldatakse.

- *Kuidas peaks toimuma ekspertiisiakti, -määruse tutvustamine?*

Kaasus nr 29

27.11.2005 turuplatsil kauples X Eesti Vabariigi maksumärgideta sigarettidega. Konstaabel P jälgis koos tunnistaja S ja korrakaitsetalituse konstaabel K-ga 1,5 tunni jooksul, kuidas toimus turul sigarettide müük. X müüs sigarette oma seljakotist. Kotti käis aga vahepeal täitmas turu

kõrval asuvas plekk-kuuris. Enne X kinnipidamist paluti ühel täiesti võõral inimesel minna ja osta kaks pakki sigarette, veendumaks, et tegemist on Eesti maksumärgideta sigarettidega. X müüs kaks pakki sigarette – North Star ning More. Sigaretipakkidel puudusid Eesti Vabariigi maksumärgid. Seejärel pidasid konstaablid P ja K X kinni. Kinnipidamise hetkel ei olnud tal enam kaasas seljakotti.

Turvakontrolli käigus osutas X füüsilist vastupanu, keeldus avamast oma rusikaid ning tema suhtes kasutati käeraudu. Peopesast tuli nähtavale võtmekimp. Koos X-ga siseneti turu kõrval asuvasse plekist kuuri, sisenemiseks kasutati X peopesast leitud võtit. Kuurist avastati X-le kuuluv seljakott koos maksumärgideta sigaretipakkide ning tema nimele väljastatud Eesti Vabariigi passiga. Kokku leiti kuurist ja võeti ära 967 pakki Eesti Vabariigi maksumärgideta sigarette, mis fikseeriti sündmuskoha vaatlusprotokollis. X esitas kaebuse kohtuvälise menetleja juhile, kus leiab, et politseiametnik teostas ebaseaduslikku läbiotsimist turu abihoones, sest selle juures ei viibinud turu abihooone omanik.

- *Mis hetkest on alustatud vääртеomenetlust?*
- *Kas X-i kinnipidamine oli seaduslik?*
- *Kas sigarettide äravõtmine toimus menetlusnormide kohaselt?*
- *Millised tõendid tuleks veel antud vääртеoasja raames koguda?*

Kaasus nr 30

Menetleja B näeb vääртеo toimepanemist A poolt ning koostab selle kohta A-le vääртеoprotokolli. Materjalide juurde lisab ettekande, kus kajastab, millise teo A toime pani ning sündmuse asjaolud.

- *Kas menetleja B toimis õigesti?*
- *Kas B võib antud asjas olla tunnistaja?*
- *Kas B võib koostada antud asjas otsuse?*

Kaasus nr 31

Kaks politseiniku märkavad, et kooli nurga taga seisvad poisid suitsevad. Minnes nende juurde, viskavad poisid konid maha. Politseinikud käsivad ette näidata taskud, eesmärgiga leida suitsu või tikke. Poisid teevadki seda, kuid eelpool nimetatud asju nende juurest ei leita. Menetleja K koostab kohapeal A-le, B-le ja C-le väärteoprotokollid suitsetamise eest. Menetleja K kuulab tunnistajana üle teise politseiniku T.

- *Kas menetleja rikkus menetlusnorme tõendeid kogudes?*

Kaasus nr 32

A-lt võeti ära 800 krooni maksva mobiiltelefon. See rebiti A-lt ära kõne tegemise ajal. Kriminaalmenetlust alustati röövimise koosseisu alusel ning kriminaalasjas teostati jälituse eritoiming, kõneeristus, mille kaudu saadi teada, kes A-lt telefoni ära võttis. Pärast seda aga selgus, et telefoni äravõtmisel vägivalda ei kasutatud. Kriminaalmenetlus lõpetati ja alustati väärteomenetlust KarS § 218 alusel.

- *Kas antud asja menetlemisel rikuti seadust?*

Kohtuvälise menetluse liigid

Kaasus nr 33

A (16-aastane) juhtis mootorsõidukit omamata selleks õigust, karistatav liikluseaduse § 74¹ lg 1 järgi. B lubas A-d mootorsõidukit juhtima, karistatav liikluseaduse § 74² järgi. Politseinik tegi mõlemale hoiatusotsuse (25 ja 150 krooni).

- *Kas hoiatusotsusi on võimalik tühistada kohtuvälise menetleja poolt?*
- *Kas hoiatustrahvi mittetasumisel, kui väärteomenetlus uuendatakse kiir- või üldmenetlusena, tuleb isikutel tasuda ka varem määratud hoiatustrahv?*

- *Kui A ja B märkavad, et hoiatamisotsuses puuduvad nende nõusolekute kohta allkirjad, kas nad saavad vaidlustada hoiatusotsusi?*

Kaasus nr 34

Menetluses on väärteoasi, mis on pideva avalikkuse tähelepanu all. Meedias kajastub, et menetleja määras Tartu Ülikooli juures ekspertiisi ja selle tulemus on menetlejale teada. Isik A, kes ei ole väärteoasja menetlusega seotud, esitab teabenõude menetlejale, soovides teada saada, milline oli ekspertiisi tulemus.

- *Mis tuleks aluseks võtta teabenõudele vastamisel?*
- *Koostage vastus teabenõudele.*

Kaasus nr 35

Menetleja soovib menetlusaluse isiku A suhtes rakendada kiirmenetlust, millega A ka nõustub. See fikseeritakse menetlusaluse isiku ülekuulamise protokollil. Seejärel menetleja koostab kiirmenetluse otsuse, mille annab ka koheselt A-le, kes kirjutab allkirja kiirmenetluse kohaldamise nõusoleku ning otsuse kättesaamise kohta. Samas A märkab, et rahatrahv on oodatust suurem ning teatab menetlejale, et ta ikkagi ei nõustu kiirmenetlusega.

- *Kas menetleja peab arvestama A mittenõustumisega?*
- *Kas otsus on jõustunud?*
- *Kuidas toimub otsuse vaidlustamine?*

Kaasus nr 36

Menetleja märkab tänaval, et isik A paneb toime väärteo. A tuvastamisel selgub, et tegemist on 17-aastasega. Menetleja kogub kohapeal vajalikud tõendid ning väljastab A-le kutse ilmumiseks menetleja juurde. Kui A tuleb menetleja juurde, selgub, et ta on vahepeal aasta vanemaks saanud.

- *Kas menetleja peab A vanematele teatama A suhtes läbiviidavast väärteomenetlusest?*
- *Millist kohtuvälist menetlusliiki menetleja võib/ei või kasutada?*

Kaasus nr 37

Menetleja menetluses olevas väärteoasjas on algselt menetlusalusteks isikuteks juriidilised isikud M ja V (mõlemal on seaduslik esindaja A). Menetleja kutsub enda juurde kutsega M-i seadusliku esindaja A. 01.12.2005 A ilmub koos kaitsjaga ning menetleja tutvustab A-le õigusi ja kohustusi ning kuulab menetlusaluse isiku M esindajana üle. Ülekuulamise lõpus menetleja lepib A-ga suusõnaliselt kokku, et 05.12.2005 tuleb ta V seadusliku esindajana ülekuulamisele ning 15.12.2005 Maasikase esindajana väärteoprotokollil koostamiseks.

05.12.2005 A ilmubki V esindajana ülekuulamisele. Menetleja tutvustab enne ülekuulamist õigusi ja kohustusi. Kaitsjat V ei ole valinud. Menetleja lepib uuesti suusõnaliselt kokku, et 15.12.2005 pärast M-le väärteoprotokollil koostamist, toimub ka V vastutusele võtmine. A on nõus.

15.12.2005 ilmub A koos M-i kaitsjaga menetleja juurde. Menetleja koostab M suhtes väärteoprotokollil. Kaitsja taotleb kirjalikult menetlejalt toimikuga tutvustamise võimalust. Menetleja keeldub, kuna väärteoprotokollid samas väärteoasjas ei ole kõikidele menetlusalustele isikutele koostatud ning lubab, et alates järgmisest päevast on toimikuga tutvumine võimalik.

Samas menetleja soovib A-d menetlusaluse isikuna üle kuulata. A tutvub õiguste ja kohustustega ning teatab, et soovib endale kaitsjat menetlustoimingute juurde. Menetleja lepib A-ga kokku, et 16.12.2005 toimub ülekuulamine ja väljastab selle kohta ka kirjalikult kutse. Suuliselt lepib aga A-ga kokku, et V vastutusele võtmine saab ka toimuma 16.12.2005.

16.12.2005 A ilmub menetleja juurde kirjaliku taotlusega menetlustoimingute mitteteostamiseks, kuna ta pole suutnud kaitsjat leida. Taotluses on märgitud, et soovitud kaitsja on hetkel hõivatud. Menetleja jätab taotluse kirjalikult rahuldamata, kuna leiab, et A-l on olnud piisavalt aega kaitsja leidmiseks. A ei soovi kasutada oma telefoni uue kaitsja

leidmiseks. A keeldub ütluste andmisest menetlusaluse isikuna, kuna pole kaasatud tema kaitsjat. Menetleja koostab A suhtes väärteoprotokollil, kuid A keeldub väärteoprotokollil koopia kättesaamisest, sest temal ei ole kaitsjat. Menetleja fikseerib keeldumise väärteoprotokollil. Seejärel soovib menetleja menetlusaluse isiku V suhtes koostada väärteoprotokollil. A ütleb, et kuna teda oli kutsutud kui füüsilise isiku ülekuulamisele, pole tal V kaitsjat kaasas. Menetleja võimaldab A-l kasutada telefoni kaitsja kutsumiseks, kuid A keeldub sellest. Samuti keeldub väärteoprotokollil koopia kättesaamisest, kuna pole kaitsjat juures.

- *Kas menetleja võis keelduda toimikuga tutvustamisest 15.12.2005?*
- *Kas suusõnaliselt kokku lepitud aeg menetlustoimingute teostamiseks oli õige?*
- *Kas menetleja rikkus A ja Vaarika kaitsja osalemise õigust?*
- *Kas väärteoprotokollil koopia kättesaamisest keeldumine oli õigesti fikseeritud?*

Kaasus nr 38

Menetlusalune isik on kaks samasugust väärtegu toime pannud erinevatel aegadel. Menetlust on alustatud mõlema fakti suhtes eraldi. Menetleja soovib rakendada üldmenetlust mõlema teo suhtes.

- *Kas on võimalik ühendada antud väärteoasjad? Kui jah, siis mil moel?*
- *Kuidas tuleks koostada väärteoprotokoll(-id)?*

Kaasus nr 39

Menetlusalusele isikule koostatakse väärteoprotokoll. Kümne päeva pärast menetlusalune isik taotleb ekspertiisi määramist antud väärteoasjas. Menetleja määrab ekspertiisi.

- *Kuidas tuleks ekspertiisitulemus kajastada väärteoprotokollis?*

Kaasus nr 40

Ühe teoga on toime pandud kahele erinevale väärteo koosseisule vastavat tegu – reklaamiseaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (KOVVS) sätete üheaegne rikkumine. Tarbijakaitseamet alustab menetlust reklaamiseaduse rikkumise tuvastamiseks. Politseiprefektuur aga KOVVS rikkumise suhtes. Tarbijakaitseamet võtab vastutusele juriidilise isiku M, koostades talle väärteoprotokolli ja hiljem määrab rahatrahvi. Politsei koostab väärteoprotokolli juriidilisele isikule M ja tema seaduslikele esindajatele A ja B-le (kui füüsilistele) ning saadab väärteoasja materjalid kohtusse asja arutamiseks. Samale kohtule on jõudnud ka Tarbijakaitseameti poolt koostatud rahatrahvi otsuse suhtes kaebus.

- *Kas antud väärteoasjad oleks võinud ühendada?*
- *Kohtuvälise menetleja asutus, kes alustas antud teo suhtes hiljem menetlust, rikkus menetlusnorme?*
- *Kas kohus saab ühendada antud väärteoasju?*

Kaasus nr 41

Menetleja koostab kiirmenetluse otsuse 16-aastasele K-le, milles märgib teo lühikirjelduse ja väärteo kvalifikatsioonina seadustiku sätte, mida rikuti. Sellisel viisil kirjeldab ta teo objektiivseid tunnuseid. Teo subjektiivseid tunnuseid otsuses kirjas ei ole. K nõustub trahvi kohaldamisega. Hiljem aga vaidlustab selle kohtus, kus taotleb otsuse tühistamist, kuna:

- 1) otsuses ei olnud kirjas teo subjektiivseid asjaolusid, mis on süüteo puhul karistuse mõistmise aluseks;
 - 2) alaealisele, kellel ei ole iseseisvat sissetulekut, ei tohiks trahvi määrata.
- *Hinnake K väiteid ja seda, kas tal on üldse õigus kiirmenetluse otsust vaidlustada.*
 - *Kuidas peaks kohus kaebuse lahendama?*

Kaasus nr 42

29.11.2005 koostab menetleja menetlusalusele isikule väärteoprotokolli ning 30 päeva hiljem karistab isikut 6000 krooni suuruse rahatrahviga. Menetlusalune isik esitab kaebuse kohtusse, väites et kuna talle ei esitatud tutvumiseks väärteotoimikut, ei olnud võimalik esitada vastulauset.

Menetleja teatas pärast väärteoprotokolli koostamist, et menetlusalusel isikul on õigus 15 päeva jooksul kohapeal tutvuda toimikuga ning koopiad toimikust ei väljastata. Menetlusalune isik, kes soovis koopiad saada, loobus seejärel toimikuga tutvumisest.

- *Kas menetlusalusel isikul oli õigus tutvuda toimikuga nii, nagu tema soovis?*
- *Kui menetlusalune isik ei esita väärteoprotokollile vastulauset, kas see tähendab, et ta on oma süüid tunnistanud?*

Kaasus nr 43

N, sõites OÜ K-le kuuluva sõiduautoga, peetakse kinni 22.03.2005 tolliametnike poolt, teostatakse erimärgistatud kütuseproovi võtmine erimärgistatud vedelkütuse seaduse kohaselt. Proov näitab N autosse on tangitud erimärgistatud diislikütust. Maksu- ja Tolliameti ametnik N nõusolekul koostab kiirmenetluse otsuse. N nõustub seetõttu, et tal on vaja kiiresti tööle minna. N vaidlustab kohtuvälise menetleja otsuse, kuna isiku ülekuulamisprotokollil puuduvad allkirjad nii selle kohta, et talle on tutvustatud tema õigusi kui ka selle kohta, et ta nõustub kiirmenetlusega.

Kohus jättis kaebuse rahuldamata ja kiirmenetluse otsuse muutmata, kuna leidis, et A süü on tõendatud tolliameti ametniku ettekandega ja samas on N kirjutanud ütluste lahtrisse, et on nõus.

- *Kas kiirmenetluse kohaldamine on toimunud menetlusnormide kohaselt?*
- *Kas kohus lahendas kaebuse õigesti?*

Kaasus nr 44

Menetleja koostab kiirmenetluse otsuse ja määrab karistusseadustiku alusel 1000 krooni suuruse rahatrahvi menetlusalusele X-le. X kaebas kohtuvälise menetleja kiirmenetluse otsuse edasi, tuues kaebuses otsusega mittenõustumise põhjuseks selle, et sel päeval oli tal kiire.

Kohus tühistas kiirmenetluse otsuse ja lõpetas väärtomenetluse, kuna X ei ole andnud ütlusi, mis on kiirmenetluse kohaldamise eelduseks. Menetlusaluse isiku ülekuulamise protokollis tehtud märget "olen tutvunud" ei saa lugeda menetlusaluse isiku ütlusteks väärtete kohta ning selline märged võrdub oma olemuselt ütluste andmisest keeldumisega.

Kohtu otsuse peale esitas kassatsioonikaebuse kohtuvälise menetleja esindaja vandeadvokaat Y, kuna kohus on ekslikult leidnud, et X-i suhtes ei saanud kohaldada kiirmenetlust, kuna ta on sisuliselt ütluste andmisest keeldunud. Seadus ei määra, milline peab olema menetlusaluse isiku poolt antavate ütluste sisu ja maht. X on ülekuulamise protokollis omakäeliselt märkinud "olen tutvunud", seega on ta andnud ütlusi.

- *Kuidas peaks Riigikohus kaebuse lahendama?*

Kaasus nr 45

Politsei saab teate selle kohta, et kod K lõi jalaga kõnniteele pargitud autot, mis segas jalakäijate liikumist. Väljakutse esitas sõiduki omanik M, kes pidas K kinni kuni politsei tulekuni. Politseiametnik otsustas kohaldada K suhtes kiirmenetlust, kuna arvas, et asjaolud on selged. Kohapeal pakuti K-le võimalust anda juhtumi kohta ütlusi. K nõustuski. Vormistamise käigus K teatab, et kõiges on tegelikult süüdi valesi parkija ning annabki vaid selle kohta ütlusi. Jalaga sõiduki löömise kohta ta ütlusi andma ei nõustu.

- *Kas võib rakendada kiirmenetlust?*

Kaasus nr 46

K ja L panevad koos toime avaliku korra rikkumise. Kohtuvälise menetleja on otsustanud kohaldada kiirmenetlust. K nõustub kiirmenetlusega, L aga mitte.

- *Mis menetlust saab rakendada ja kelle suhtes?*

Kaasus nr 47

13-aastane M ja 14-aastane K viibisid 20.03.2005 Vabaduse väljakul toimunud vabaõhuüritusel alkoholihoobes. Kohtuvälise menetleja koostas K-le hoiatusotsuse, mille alusel kohustus K tasuma 150 krooni.

- *Miks kohtuvälise menetleja ei karistanud M?*
- *Kuidas menetleja peaks toimima M suhtes?*
- *Kas 14-aastasest isikut võib karistada hoiatamismenetluse korras?*

Kaasus nr 48

Menetleja koostab 01.12.2005 A-le väärteprotokollis. A esitab vastulause 16.12.2005. Menetleja koostades otsust 16.12.2005 jätab vastulause arvestamata, kuna see oli esitatud pärast tähtaja möödumist.

- *Kas menetleja käitus õigesti?*
- *Kas menetlejal võib ise otsustada, millal ta koostab otsuse?*

Kaasus nr 49

Menetlusalune isik esitab pärast väärteprotokollis koostamist taotluse, et väärtemenetlus lõpetatakse otstarbekuse kaalutlusel. Menetleja koostab ikkagi rahatrahvi määramise otsuse, kus ei kajastu menetlusaluse isiku poolt taotluse esitamine ja sellega mitteamestamine. Menetleja lisab taotluse toimikusse, kuid ei vasta sellele.

- *Kas menetleja on kohustatud otstarbekuse kaalutlusel lõpetama?*
- *Millised on kriteeriumid otstarbekuse kaalutlusel lõpetamisel?*
- *Kuidas oleks tulnud taotlusele vastata?*

Kohtu- ja kaebemenetlus

Kaasus nr 50

V peeti 12.08.2005 kella 12:30 ajal Tallinnas, Endla 45 juures kinni, kuna oli kahtlus, et ta on tarvitanud narkootilist või psühhotroopset ainet.

- *Milliseid menetlustoiminguid tuleb V-ga sooritada?*

V-le koostati 13.08.2005 väärteoprotokoll selle kohta, et ta pani toime NPAS § 15-1 järgi kvalifitseeritava väärteo. Kuna kohtuväline menetleja taotles V-le aresti määramist, pidi 10.09. toimuma väärteoasja arutelu. Menetlusalune isik kohtuistungile ei ilmunud, mitteilumise seaduslikust takistusest kohut ei teavitanud. Aadressidel Kopliranna 16-3 ja Kivila 2-38 Tallinn edastatud kutsed tagastati kohtule hoiutähtaja möödumisel.

Kohus on saatnud kutse väärteoprotokollis märgitud aadressil ning postiasutus on saatnud sellekohase väljastusteate menetlusalusele isikule.

- *Kuidas peaks kohus käituma?*
- *Juhul kui kohus oleks palunud politsei kaasabi kohtukutse kättetoimetamiseks, kuidas oleks pidanud see välja nägema?*
- *Kas asja saab arutada, juhul kui istungile on tulnud V väidetav kaitsja K. Kuidas aga toimida siis, kui K-l pole kaasas volikirja, mis tema esindusõigust tõendab? K väitel unustas ta selle koju.*

Kaasus nr 51

K esitas avalduse 21.04.2005, et samal päeval kella 17.30 ajal kasutas M Tallinnas, Kuusiku 5 garaažis tema suhtes ebasüüdsaid väljendeid, nagu "lits", "vanamoor" jne.

24.04.2005 alustati väärteomenetlust KarS § 262 tunnustel. 28.04.2005 teatati menetluse alustamisest K-le kirjalikult, kuhu oli märgitud avalduse registreerimise aeg, koht ja number, toimunu lühikirjeldus ning väärteo kvalifikatsioon. 07.05.2005 viidi menetlus nimetatud väärteoasjas lõpule kohtuvälise menetleja T poolt, rakendades hoiatusmenetlust VTMS § 53

lg 2 järgi. 07.05.2005 teatati Katile kirjalikult väärteomenetluse lõpuleviimisest.

K esitab T juhile kaebuse, kuna ei nõustu väärteo kvalifikatsiooniga, mis tema arvates oleks pidanud olema KarS § 263, kuna M 21.04.2005 üritas teda visata ka mobiiltelefoniga.

- *Kuidas peaks T juht kaebuse lahendamata? Koostage vastus kaebusele.*

Kaasus nr 52

Pärast väärteoprotokoll koostamist 01.12.2005 jätab menetleja menetlusaluse isiku nõudmisel toimiku tutvustamata, selgitades, et väärteotoimik ei ole veel süstematiseeritud ning toimikuga tutvumine on võimalik alates 02.12.2005. Menetlusalune isik esitab 03.12.2005 menetleja juhile kaebuse menetleja tegevuse suhtes, sest tema arvates on tegemist VTMS § 69 lg 4 rikkumisega.

07.12.2005 koostab menetleja juht kaebuse mitterahuldamisest määruse. 17.12.2005 vaidlustab menetlusalune isik selle kohtus. Samas peab menetleja 30 päeva pärast koostama otsuse antud väärteoasjas.

- *Millised materjalid peab menetleja kohtusse edastama?*
- *Kas otsust tegemine tuleb edasi lükata?*

Kaasus nr 53

R esitab politseile avalduse väärteo toimepanemise kohta. Menetleja leiab, et teos puuduvad väärteo tunnused ja jätab menetluse alustamata. R esitab väärteomenetluse mittealustamise kohta kaebuse menetleja juhile. Juht tühistab väärteomenetluse mittealustamise koostades selle kohta määruse. Samas määruses lõpetab väärteoasja menetluse VTMS § 30 lg 1 alusel otstarbekuse kaalutlusel. R esitab antud määruse suhtes kaebuse maakohule, kuna leidis, et väärteomenetlust tuleks alustada.

- *Kuidas peaks maakohus antud kaebuse lahendamata?*

Kaasus nr 54

Kohtuväline menetleja otsustas saata kohtusse arutamiseks väärteoasja, mille karistus ei näe ette aresti ja menetleja võib asjas teha ka ise lahendi. Kohtule otsustati asi saata objektiivsuse huvides, kuna üks osapool oli politseiametnik. Advokaat vaidlustas selle toimingut, väites, et kuna sanktsioon ei näe ette aresti, ei saa materjali kohtule saata.

- *Kas maakohus saab arutada antud väärteoasja?*
- *Kas menetleja saab veel antud asjas lahendit ise teha?*